

A föld története

Kor: 4,6 milliárd év

1. Ősidő

4,6 mrd
570 mó
évig

Kialakultak az
ősföldek. Az
őslégtör és az
ősóceán.

Élet megjelent az
ősóceánokban.

2. Óidő

570-230
mó évig

Őskontinensek
kialakulása
Röghegységek
felgyűrődése

Ős kételtűek,
őshalak,
ősrovarok,
őspáfrányok,
szárazföldi
növények

250 millió évvel ezelőtt

3. Középidő

230-65
mó évig

Tengerek
térhódítása
„Összföld”
Pangea
feldarabolódás
a
Pacifikus és az
Eurázsiai hg.
rendszer
felgyűrődése.

Ősmadarak,
virágos növények,
tülevelű fák.

135 mó évvel ezelőtt

„Jurassic Park”

200 millió évvel ezelőtt

4. Újidő 65 mó évtől – napjainkig

Harmad
időszak

Pacifikus és az
Eurázsiai hg.
rendszer kial.
A közép-am.
földhíd kial.

Emlősök uralma

Negyed
időszak

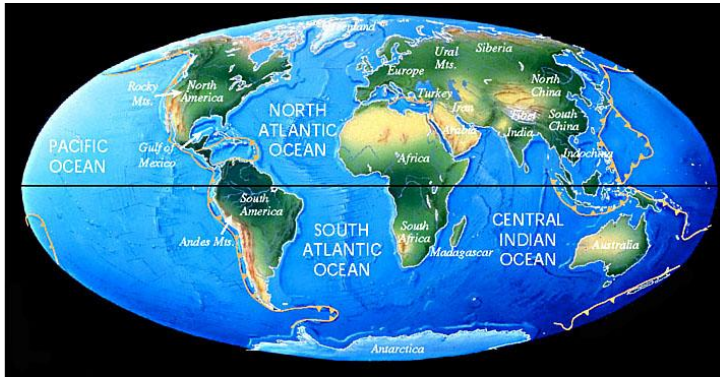
A mai felszín
kialakulása.
Jégkorszak

A mai élővilág
Homo Sapiens

65 millió évvel ezelőtt

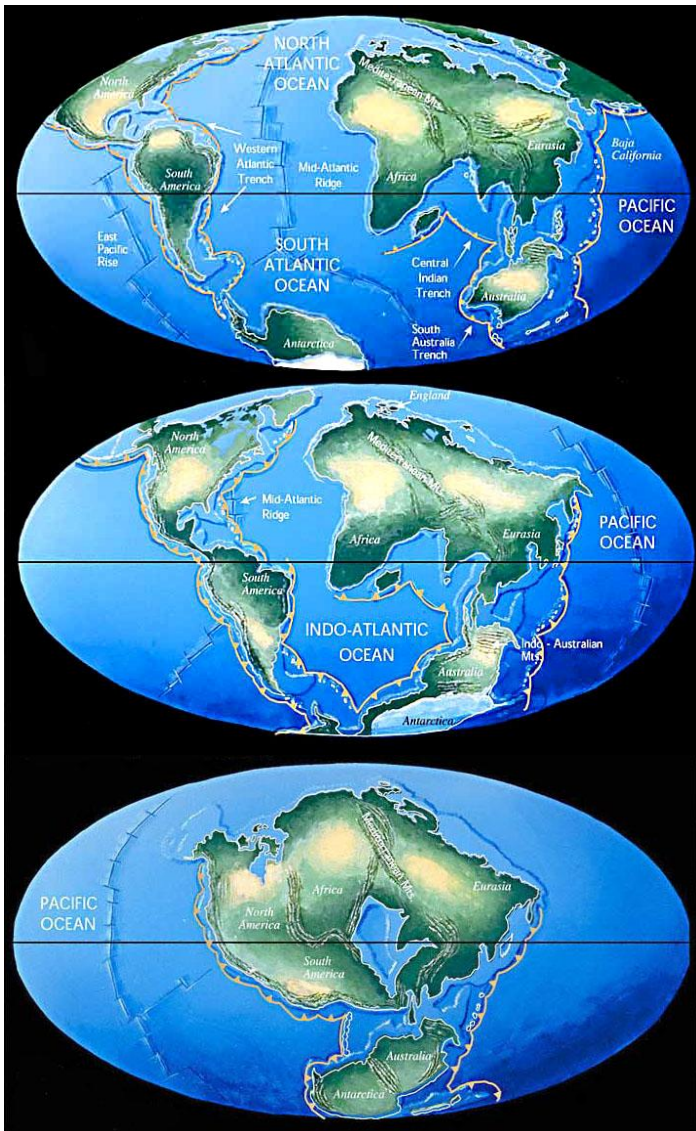
5. 100000 évvel ezelőtt: ŐSKOR

A Föld szárazföldjeit általában 6 kontinensre osztjuk: **Európa, Ázsia és Afrika** az óvilág, **Amerika, Ausztrália és Óceánia** az újvilág valamint az **Antarktiszt**.

Kontinens (földrész, világrész) a Föld nagyobb szárazföldjeinek megkülönböztető neve – a kisebbeket szigetnek nevezzük. Francis Bacon már 1620-ban felhívta a figyelmet arra, hogy a kontinensek partvonalai helyenként hasonlítanak egymáshoz, az egyes földrészek „összeilleszthetők”.

Földünket a lemeztektonikai mozgások tartják "életben".

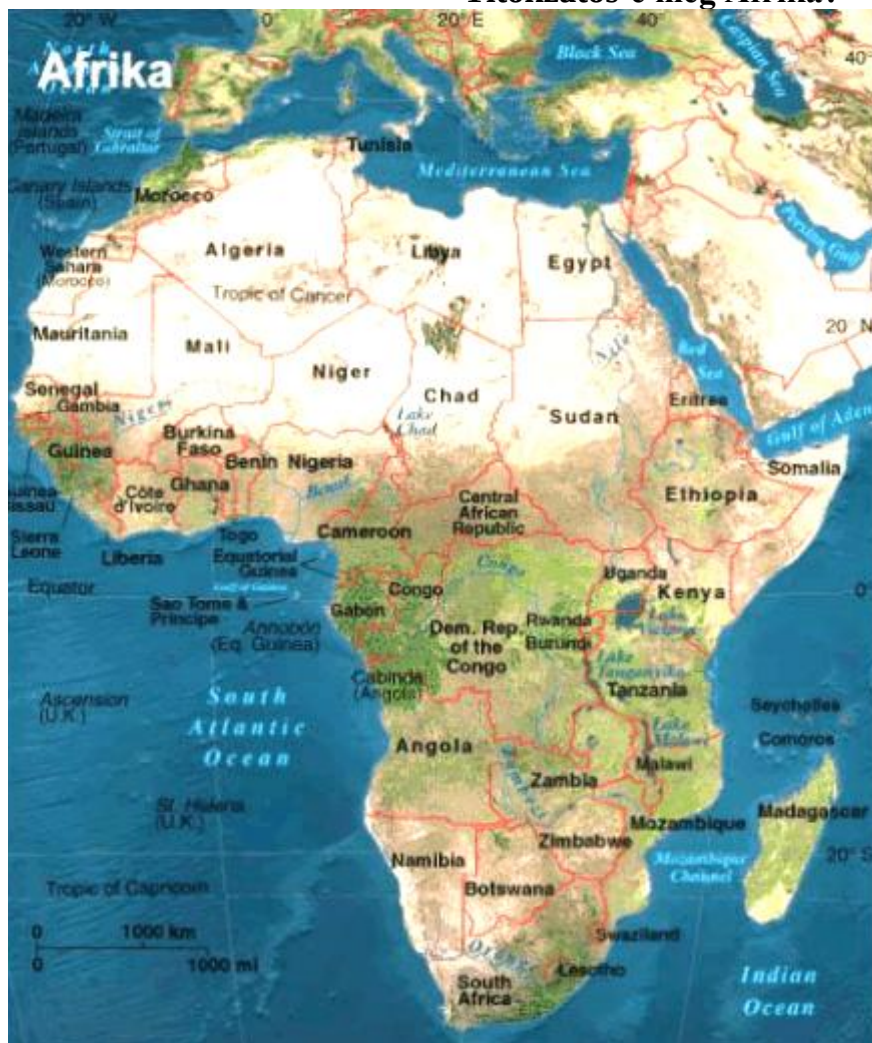
Szerkezetileg sem egységes a kőzetöv, hiszen több mint tucatnyi kisebb-nagyobb lemezre tagolódik. A litoszféralemezek várható alakulása a jövőben:

50 millió év múlva

150 millió év múlva

200 millió év múlva

Titokzatos-e még Afrika?

Terület: 30,3 mó. km²

Lakosság:

871.247.000 fő (2005)

Népsűrűség: 28,7 fő /km²

Határai:

- Gibraltári-szoros
- Földközi-tenger
- Szuezi-földszeres
- Vörös-tenger
- Indiai-óceán
- Atlanti-óceán

Legészakibb pontja: Ras Ben Sekka (Tunézia) 37° 21'

Legdélibb pontja: Cap Agulhas (Dél-Afrikai Köztársaság) 34°51'

Legnyugatibb pontja: Pointe des Almadies (Szenegál) 17°38'

Legkeletibb pontja: Ras Hafun (Szomália) 51°23'

Őslakói: fekete bőrűek. Az Egyenlítőtől északra **szudániak**, délre a **bantuk** élnek. Észak-Afrikában **arabok** is élnek. **Kis népcsoportok:** pigmeusok, busmanok. Afrika gyarmatosítása a 19. században kezdődött. A II. VH után kivívták az egyes államok a függetlenségüket.

Nagytájai:

Magas-Afrika: Etióp-, Kelet-Afrikai-, Dél-Afrikai magasföld; Atlasz hg.

Alacsony-Afrika: Szahara (kőisivatagok, homok és agyagsivatagok), Szudán, Suineai-öböl partvidéke; Kongó medence

Afrika- Afrika születése és mai felszíne

Afrika kialakulása:

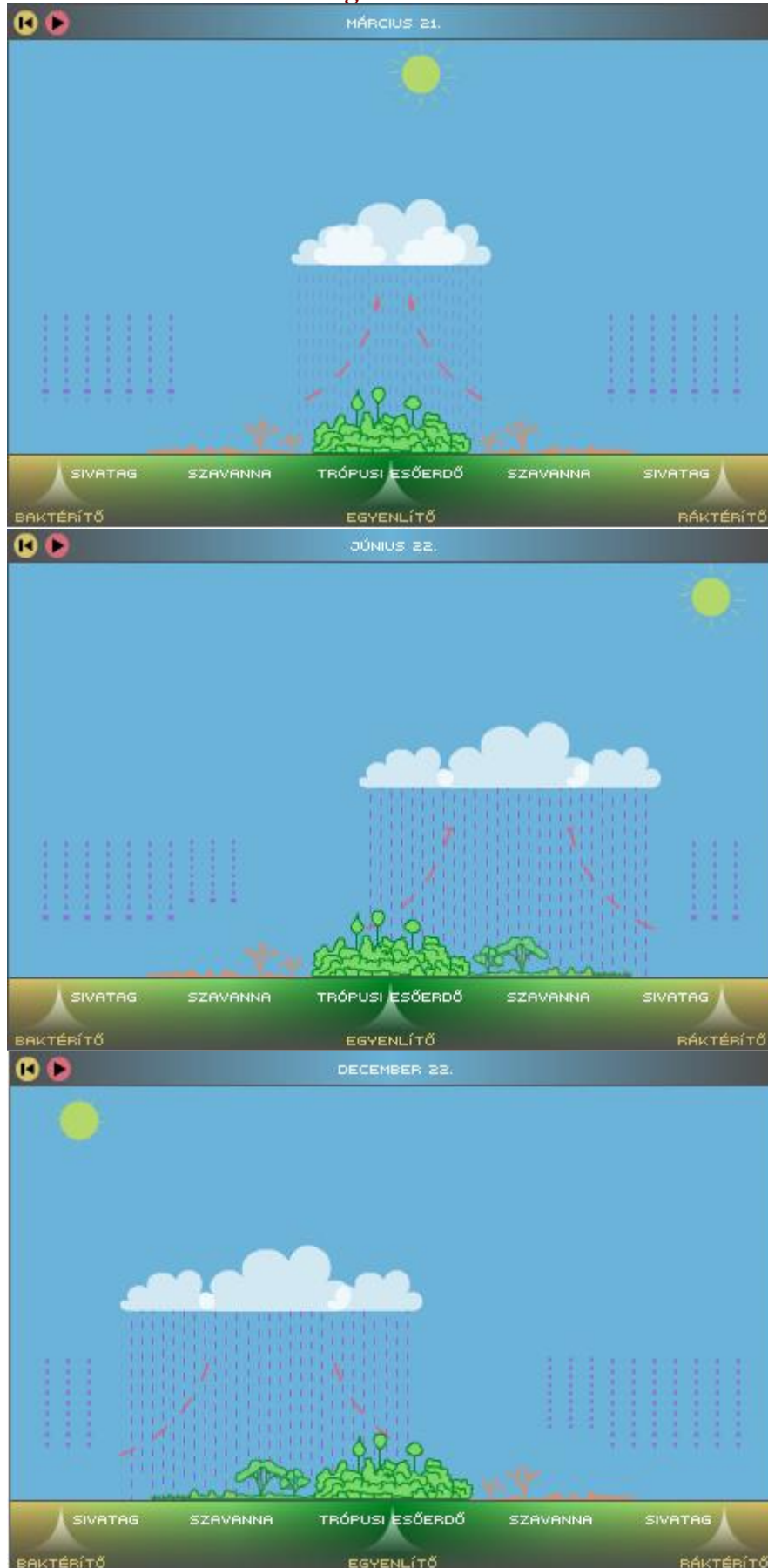
Ó- és középidőben képződött: **Ősföld** – földkéreg megszilárdult darabjai alkotják. (Gránit). Majd **előntötte a tenger**. **Üledéktakaró rakódott le.** (mész, homok)

Tenger visszahúzódott. Vízzintes közetrétegekből álló **táblás vidékké formálódott.**

Az újidő, harmadidőszakában a kéregmozgások hatására **feldarabolódott a kontinens keleti és déli peremvidéke.** (Egyes területek emelkedtek, mások süllyedtek). Az árkokban mély tavak keletkeztek. **A törésvonalak mentén** vulkáni tevékenység nyomán **megolvadt kőzetanyag (bazalt) ömlött a felszínre, vulkáni hegyeket emelve.** Pl.: Kilimandzsáró. Ekkor emelkedett ki az Atlasz hg. az Eurázsiai hg-rendszer tagja.

A negyedidőszakban alakult ki a kontinens mai arculata.

A legforróbb kontinens – Élet Afrikában

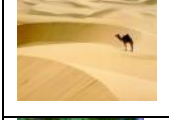
Afrika éghajlata területének legnagyobb részén a trópusi övezetben található.

Az Egyenlítőnél egész évben nagy a felmelegedés, a légtömegek felemelkednek, ezért alacsony légnyomású öv jön létre.

A felszálló meleg levegő lehül.

Mivel a lehülő levegő kevesebb nedvességet tud tárolni, az eredmény felhő- és csapadékképződés. Amerre tehát a passzát felszálló ága elhalad, ott csapadék hullik. A felszálló ágtól északra és délre a passzát leszálló ágát találjuk. Itt a lefelé mozgó levegő folyamatosan melegszik, azaz egyre szárazabbá válik. Ennek eredménye, hogy azok a területek, amelyek felett a leszálló légáramlás tartózkodik, szárazak és melegek. A leszálló légáramlatok döntően a térítők felett találhatók, kialakítva így a trópusi sivatagokat.

A Ráktérítőn és a Baktérítőn magas légnyomás található, az Egyenlítő környékén alacsony légnyomás található, a két öv között az eltérő légnyomású légtömegek hatására állandó légáramlás jön létre (szél).

	Éghajlat	Hőmérséklet, páratartalom	Hőingás	Csapadék	Növényzet	Hol
	Egyenlítő	Magas, nagy	Kicsi	Sok	Esőerdő	Kongó-medence, Guineai-öböl
	Szavanna	Magas	Térítők felé nő	Esős és száraz évszak	Erdős-, ligetes-, füves szavanna	Szudán, K-Afrikai magasságok
	Trópusi sivatag	Magas	Nagy	Kevés	Szárazságtűrő	É: Szahara D: Kalahári
	Mediterrán	Forró nyár, enyhe tél	Nagy	Csapadékos tél	Keménylombú erdő	Földközi-tenger partvidéke

Afrika területének harmadrésze lefolyástalan terület, tehát ezekről a területekről nem jutnak el a vizek óceánokba, tengerekbe.
A Föld leghosszabb folyója a Nílus.

Kongó medencében található a Kongó folyó.

A Niger folyó a Guineai-tengerbe ömlik. A Zambézi - folyón található a Viktória vízesés.

A Kelet-afrikai-árokrendszer tavai között található a Tanganyika-tó és a Viktória-tó.

Élet Afrikában

A mezőgazdaság nem tud lépést tartani a lakosság számának gyors növekedésével.

A száraz szavannákat a túlzott legeltetés sivataggá változtatja.

Az élelmiszerhiányt behozatallal próbálják pótolni, de csak enyhíteni tudják.

Mezőgazdaság

Trópusi övezet: Mindig meleg van így nincs évszakhoz kötve a növénytermesztés.

Gazdálkodási módok:

1. Kezdetleges kapás földművelés

2. Ültetvényes gazdálkodás

Termesztett növények: kukorica, manióka, batáta, [kakaó, kávé, banán, tea, pálmaolaj, ananász] – kivitelre is jut belőlük.

A gyéren lakott területeken az őserdőben és a szavannában felégetik a növényzetet, amit fellazítanak ásóbottal, vagy kapával. 2-3 évig vegyesen ültetik át. Utána kimerül a föld és újabb területeket kell felégetniük. Pl.: Nigéria

Száraz szavanna és félsivatag: nomád pásztorgazdálkodás.

Túllegeltetés – elsivatagosodás – Száhel övezet.

Sivatag: Oázisvidékek. Datolyapálma. A legnagyobb datolyatermelője a kontinensnek

Egyiptom. Fővárosa: Kairó. Ezen a területen gránátalmát, narancsot, fügét és zöldségféléket tesztenek a fák árnyékában. Máshol árpát, kukoricát és gyapotot tesztenek.

Ipar

Afrika ásványkincsekben gazdag ország. Pl.: kőolaj, földgáz, gyémánt, mangánérc, rézérc, bauxit, rézérc, uránérc, platina, foszfát. Afrikában van a Föld vízenergia-készletének 25 %-a. Hiányzik az ásványkincseket feldolgozó nehézipar.

A kézműipar fontos szerepet kap. Közsükséglet a ruha és a cipő.

A legfejlettebb gazdaságú ország: Dél-afrikai Köztársaság.

A legkisebb kontinens, Ausztrália

Terület: 8910000 km² (Óceániával együtt)

Népesség: 33.639.000 fő (2005)

Népsűrűség: 3,8 fő/km²

Főváros: Canberra

Államforma: köztársaság

Hivatalos nyelv: angol

Pénznem: ausztrál dollár (AUD) = 100 cent

Legnépesebb város: Sydney

Pénzügyi és kereskedelmi központ:

Melbourne

Partvonala: tagolatlan – kevés a sziget és a kikötésre alkalmas öböl. A partok mentén 2000 km hosszan található a Nagy-korallzátony. Sziget tartozik hozzá: **Tasmania**
Nyugati területe ösföld, keleti része táblás vidék.

Tájai: Nagy–Vízválasztó–hegység (röghegység) **Ausztráliai – alföld**

Éghajlat:

Északi része: trópusi övezet, a hőmérséklet magas, a csapadék viszont kevés a vízválasztó hegység miatt. A belső területek sivatagosak. Déli pereme mediterrán a nyugati szelek hatására. A terület fele lefolyástalan. Folyói időszakosak.

Legnagyobb folyója: Murray (mőré) Sok az artézi medence.

Ásványkincsei: feketeköszén, vasérc, bauxit, uránérc, színesfémek

Iparágazatok: vas-, acél, alumíniumkohászat, gépgyártás, vegyipar.

Mezőgazdaság: Farmok, sok a legelő, juhtartás. Búza, gyapjú, hús és tejtermékek.

Óceánia: Melanézia, Mikronézia, Polinézia

Nagy szigetek: Új-Guinea, Új-Zéland

Jelentőség a kontinensek közötti légi és tengeri közlekedés.

Sarkvidékek

Arktisz=É-sark, Antarktisz=D-sark.

Éghajlat: állandóan fagyos és száraz. 1911-ben Amudsen érte el a Déli-sarkot.

Lakatlan. Emberek csak a kutatóállomásokon élnek, (pl.: Vosztok) itt mérték a leghidegebb hőmérsékletet: - 89,2 °C-t. **Féléves az éjszaka!**

Amerika - Amerika felszíne és kialakulása

Észak – Amerika

Területe: 24.360.000 km²

Népesség: 507.816.000 fő (2005)

Népsűrűség: 20,8 fő / km²

Partvonala: tagolt – sok a fsz., sziget, öböl.

Dél – Amerika

Területe: 17.843.000 km²

Népesség: 386.250.000 fő (2005)

Népsűrűség: 21,6 fő / km²

Partvonala: tagolatlan

Észak – Amerikát és Dél – Amerikát
Közép – Amerika földszorosa kapcsolja
össze.

Természetes határai:

Északon: Jeges tenger

Keleten: Atlanti – óceán

Nyugaton: Csendes – óceán

A két óceánt a **Panama-csatorna** köti össze.

Szigetei:

Grönland – legnagyobb sziget a Földön

Félszigetei:

Floridai-, Labrador – félsziget

Alaszkai-, Kaliforniai – félsziget

Legnagyobb öblei:

Hudson –, Mexikói – öböl

Őslakosai: indiánok, eszkimók. **Kolumbusz Kristóf** fedezte fel.

A kontinens nevét **Amerigo Vespucci** – ról kapta.

Lakossága: főként angolok, franciák, spanyolok, portugálok

Spanyolok leszármazottai: **kreolok**. Európaiak és indiánok keveréke a **meszticek**.

Fehérek és feketék utódai a **mulattok**.

Amerika kialakulása és felszíne

Észak – Amerika legidősebb területe: **Kanadai – ősföld**, gránitból épül fel.

Dél – Amerika ősi pajzsa: **Guyanai – hegyvidék** és a **Brazil – felföld**.

Észak – Amerika óidei rögvidéke: **Appalache – hegység**.

Pacifikus – hegységrendszer

Kordillerák → Sziklás – hegység → Andok

Az Andokban erős a vulkáni tevékenység és gyakori a földrengés.

Észak – Amerika legnagyobb alföldje: **Mississippi – alföld**.

Táblás felépítésű a **Préri fennsík**.

Dél – Amerika alföldjei: **Amazonas – medence**, **Paraná alföld**

ÉGHAJLATI ÖVEZETEK – TUNDRÁKTÓL AZ ŐSERDŐIG

ARKTIKUS (HIDEG) ÖVEZET

Jeges – tenger, Kanadai ösföld északi része

Állandóan fagyos: Grönland

Tundra: Sarkkörökön túl. **Növényzet:** mohák, zuzmók, törpecserjék.

Állatvilág: fókák, rozmárok, jegesmedvék, vízimadarak.

Talaja: köves, homokos, mélyben állandóan fagyos.

SZUBARKTIKUS (ÁTMENETI HIDEG) ÖVEZET

Sarkkörtől délre található.

Tajga: hosszú tél, melegebb nyár, kevés csapadék.

Növényzet: sűrű fenyőerdők. **Állatvilág:** medvék, jávorszarvasok, farkas, róka

Talaja: szürke erdőtalaj – podzol.

MÉRSÉKELT ÖVEZET

Kontinentális éghajlat: meleg nyár, hideg tél, egyenlőtlen csapadék.

Növényzet: lombhullató erdők. **Talaj:** barna erdőtalaj.

Óceáni éghajlat: hűvös nyár, enyhe tél, sok csapadék. Amerika nyugati partvidékén.

Növényzet: lombhullató erdők. **Talaj:** barna erdőtalaj.

Füves puszták: mérsékelt meleg nyár, hideg tél, kevés csapadék.

Kontinens belsejében. **Növényzet:** fűfélék. **Talaj:** Feketeföld, gazdag humuszban.

É-Amerika: PRÉRI (Préri – fennsík, Mississippi – alföld középső része)

D-Amerika: PAMPA (Patagónia)

SZUBTRÓPUSI (ÁTMENETI MELEG) ÖVEZET

Esős (enyhe telű) – száraz, meleg nyarú: Kalifornia **Növényzet:** Keménylombú erdők.(paratölgy)

Esős nyarú (monszun): Florida **Növényzet:** Babérlombú erdők (babérfélék)

TRÓPUSI ÖVEZET

Közép-Amerika és Dél-Amerika, északi és középső területei.

Sivatag

Szavanna: magas hőmérséklet, csapadékeloszlás egyenlőtlen.

Nedves időszak – kicsi napi hőingadozás

Száraz időszak – nagy napi hőingadozás

Az évszakok ellentétesek az egyenlítőtől északra és délre!

Erdős és a füves szavanna.

Esőerdő: évszaktólküliség, egyenletesen meleg hőmérséklet, rendszeres bő csapadék.

Amazonas-medence; Brazil-felföld északi része. **Növényzet:** esőerdők.

Állatvilág: rovarokban, hüllőkben, halakban a leggazdagabb. **Talaj:** laterit.

Óriásfolyamok, óriástavak

Észak-Amerika: Mississippi, Szent.Lőrinc-folyó

Nagy-Tavak (Felső-, Michigan-, Huron-, Erie-, Ontario-tó)

Dél-Amerika: Amazonas, Paraná

AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK (UNITED STATES OF AMERICA)

Terület: 9.809.378 km²

Népesség: 295.734.000 fő (2005)

Főváros: Washington

Államforma: szövetségi köztársaság

Hivatalos nyelv: angol

Pénznem: USA dollár (USD) = 100 cent

1776. George Washington. **USA:** 50 állam szövetsége. (Alaszka, Hawaii-szigetek)

A világgazdaság vezető hatalma.

Technológia fejlődés és az információ áramlás a gazdaság motorja! Erre épül a szolgáltatóipar (pl. kereskedelem, közlekedés, távközlés, oktatás egészségügy). Ennek eszközeit, létesítményeit az **infrastruktúra** adja (pl.: közlekedési-hálózat, víz-, elektromos áram - ellátás). **Pénzügyi nagyhatalom.** (WTC). **Sokféle ásványkincssel rendelkezik:** kőolaj, földgáz, uránérc, feketeköszén, barnaköszén, színes ércek. A kitermelési költségek miatt sok nyersanyagot importálnak külföldről.

Ipari körzetei:

Északi körzet

Elektronika, elektrotechnika, atomipar és műszeripar jelentős – egyetemek kutatásokkal támogatják.

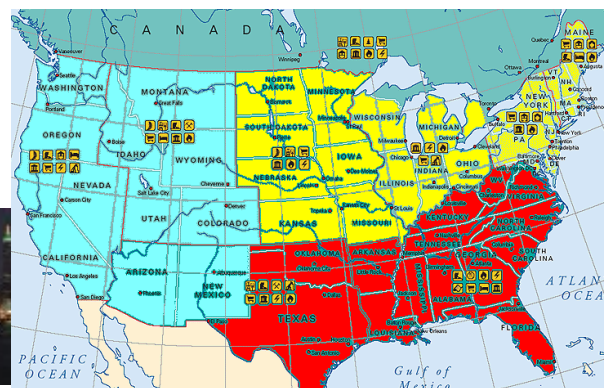
Agglomeráció: a nagyvárosok összeépülnek.

Megapoliszok: A partvidéken **80** millió ember él!

Központja: New York.

Autógyártás: Detroit

Kohászat, gépipar, vasúti-, légi csomópont: Chicago

Nyugati körzet

A Sziklás-hg. érceit a körzet alumínium- és színesfémkohászata dolgozza fel. Kalifornia kőolaja a vegyipart virágoztatta fel. Faipar.

Repülőgépgyártás, atomipar. **Szilícium-völgy – technológiai park.**

Központ: Los Angeles (Hollywood), San Francisco

Déli körzet

Központja: New Orleans

Iparágazatai energiaigényesek, az atom-, az alumínium-, és a vegyipart vízerőművek látják el villamos árammal.

A vegyipar nyersanyagait a Mexikói-öböl mentén bányászott kőolaj, földgáz, kén és kálisó adja.

Fontos az űrkutatás. **Központja:** Houston.

Washington D.C. (District of Columbia) Így különböztetik meg az államtól a várost.

Capitolium – törvényhozás székháza. Fehér ház – mindenkori elnök lakhelye.

USA mezőgazdasága

Az ország 63%-a mezőgazdasági művelésre alkalmas terület. Kukorica, búza, szója, gyapottermesztésben elsők között van világviszonylatban. A mezőgazdasági termelés üzemei a farmok. A termelést szinte teljesen gépesítették. Egy-egy farm általában csak kevés fajta termék előállítására szakosodott. Műtrágyát, növényvédő szereket, nemesített vetőmagokat használnak. Ahol szükséges öntöznek. Gondot okoz a talajok pusztulása.

Mezőgazdasága övezetes

1. **tavaszi búza öv:** Nyugaton a Préri területén található. Keleten a Nagy-Tavak vidékén felváltja a takarmánytermesztés és a tejtermelő tehenészet.
2. **kukorica öv:** Hozzá kapcsolódik a sertéstenyésztés. Őszibúzát, szóját és dohányt termesztenek.
3. **vegyes termelési övezetek.** Főleg: Gyapot-, földimogyoró-, takarmánygabona-, búza-, szójatermesztés. Szarvasmarhát, és baromfit tenyésztnek.

Mexikói-öböl partvidéke és Florida: szubtrópusi kertes ültetvényes gazdálkodás jellemzi. Cukornád, rizs, narancs, zöldségfélék. A feldolgozó iparágak a termőterületek közelében találhatók. (malmok, húsipar, tejipar)

Közlekedés, kereskedelem

Közúti közlekedés a legfontosabb. Légi közlekedés: sok kis város elérhető. Vízi utak: áru fuvarozás Nagy-Tavak és Mississippi csatorna. Vasút: teherszállítás. Tengeri hajózás fő kikötői: San Francisco, LA, New York. Bel- és külkereskedelme élénk.

Folyókák, tavak, erdők országa: Kanada

Terület: 9.970.610 km²
Népesség: 32.805.000 fő
Főváros: Ottawa

Államforma: alkotmányos monarchia
Hivatalos nyelv: angol, francia
Pénznem: kanadai dollár (CAD) = 100 cent
Őslakosok: indiánok és eszkimók.
Földművelés: búzatermesztés - Préri
Állattenyésztés: szarvasmarha - tenyésztés
Farmok jellemzőek. Jelentős a halászat.
A Föld legnagyobb fakitermelői közé tartozik. Préri-fennsík: Kőolaj és földgázbányászat. Vízenergia készlete jelentős. Erre épül: alumíniumkohászata.

Vasérc, uránérc készlete jelentős. Színes- és nemesfémérczeit színesfémkohászata dolgozza fel. Jelentős a gépgyártás, a járműipar. Nagy a jelentősége a vízi utaknak. A két óceánt transzkontinentális út és vasút köti össze. Termékeinek $\frac{3}{4}$ részét az USA-ba exportálja (búza, faárúk, cellulóz, papír, halfélék).

Latin Amerika

A térség országaiban – a portugál nyelvű Brazília kivételével – spanyolul beszélnek.

Természeti erőforrások

Mexikóban és Venezuelában nagyok a készletek kőolajból és földgázból, kevésbé kihasznált a hatalmas vízerősziget! Ásványi nyersanyagokban gazdag. **Vasérc:** brazil felföld; **Rézérc:** Chile; **Bauxit:** Guyanai-hegyvidék és Közép-Amerika; **Ezüstérc:** Mexikó. Pénzhiány miatt nehezen fejlesztik az országok: iparukat és közlekedésüket, eladósodtak.

Mezőgazdaság

Trópusi ültetvények. **Kuba:** dohány és cukornád. **Dél-Amerika trópusi övezete:** banán, kakaó, kávé, narancs és cukor kerül a világpiacra. **Állattenyésztés:** szarvasmarha, juhtenyésztés. **Argentína** fővárosából, **Buenos Airesből** húst, nyersbort, búzát, kukoricát exportálnak az USA-ba és Európába.

Mexikóváros:
20 millió lakos
1472 km²-n

Terület: 1.972.550 km²

Népesség: 106.203.000 fő

Főváros: Mexikóváros

Államforma: szövetségi köztársaság

Hivatalos nyelv: spanyol

Pénznem: mexikói peso (MXN)=100 centavo

Mexikói-fennsíkra épült a főváros.

Éghajlatát: tengerszint feletti magasság befolyásolja főként. **Tengerparti síkságok:** forróak és csapadékosak. Banán, cukornád.

1000-2000 m: mérsékelt meleg terület rizs, kávé, gyapot. **2000-3000 m** mérsékelt

övezet. Kukorica, bab, paradicsom. **Hideg éghajlat:** juhok és szarvasmarhák legelnek.

Terület: 5.547.379 km²

Népesség: 181.113.000 fő

Főváros: Brazíliaváros

Államforma: szövetségi köztársaság

Hivatalos nyelv: Portugál

Pénznem: real (BRL) =100 centavo

Ásványkincse: vasérc. **Iparvidék** DK-en fejlődött ki. **Ipar fő ágazatai:** vas-és acélipar, autógyártás.

Export: Kávé, cukor, gyapot és banán.

Legforgalmasabb kikötője: Rio de Janeiro

Brasília: mesterségesen létrehozott város alaprajza egy kiterjesztett madárra hasonlít. **Ipari kp.:** Sao Paulo.

Ez is Amerika – **New York:** Hudson - folyó torkolatánál részben szigetekre épült.

Hollandok alapították, kp.: **Manhattan**. Déli csücske előtt áll a Szabadság-szobor. Középső részén a világ legnagyobb városi parkja: Central Park. **3 nevezetes utcája:** **Broadway** (üzletházak, színházak, mozik); **Wall Street** (tőzsdék, bankok, üzletek); **Fifth Avenue** (múzeumok, képtárak). **LA – Hollywood.** **Stúdiók.** **Oregon** – indián rezervátum

Ázsia a legnagyobb kontinens

Terület: 44,4 millió km²

Lakosság: 3,8 milliárd fő

Népsűrűség: 87 fő /km²

Határai:

Nyugaton:

- Urál hegység
- Kaszpi-tenger
- Kaukázus
- Fekete-tenger
- Földközi-tenger
- Szuezi-csatorna

Északon:

- Jeges-tenger

Keleten:

- Csendes-óceán

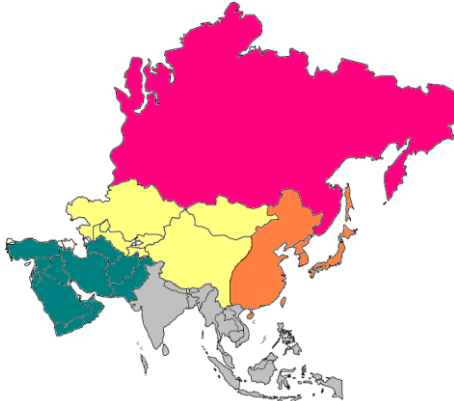
Délen:

- Indiai-óceán

Partvonala tagolt.

Szigetei: Jeges-tengeri szigetvilág, Japán és Fülöp szigetek, Indonéz szigetvilág.

Félszigetei: Koreai-, Indokínai-, Maláj-, Hindusztáni-, Arab-, Kis-Ázsia félszigete.

Ázsia részei:

- Észak-Ázsia
- Közép (belső) ázsia
- Kelet-Ázsia
- Délnyugat-Ázsia

Gyors a népességnövekedés.

A lakosság nagy része városokba tömörül.

Ázsia gazdasági fejlettsége változó:

- Gyűjtögető, halászó, vadászó, félnomád életmód
Indonéz szigetvilág, Arab-félsziget
- Kevésbé fejlett – alacsony életszínvonal, táplálékhiány és írástudatlanság
Afganisztán, Nepál, Banglades
- Fejlődő országok – túlnépesedés, munkanélküliség, óriásvárosok
India
- Fejlett országok – fejlett ipar, kereskedelem és pénzügy
Japán

Emberfajta, nyelvek

Sárga bőrű a népesség nagy része: mongolok, kínaiak, japánok, koreaiak, vietnámiak

Sötétebb bőrűek: malájok.

Fehérek: hinduk, arabok, törökök, zsidók, irániak, oroszok.

Beszélt nyelvek: kínai, hindi, arab

Vallások: iszlám, hinduizmus, buddhizmus

Változatos felszínű Ázsia

Ösföldek: Közép-szibériai fennsík, Dél-Kínai hegyvidék, Dekkán-fennsík, Arab-félsziget.

Óidei hegységrendszerek: Urál, Altáj, Tien-san

Újidei hegységrendszerek: Eurázsiai-hegységrendszer K-Ny irányú

Pacifikus-hegységrendszer É-D irányú

Mélytengeri árkok: Fülöp-, Japán-, Mariana- árok

Legfiatalabb tájak: Nyugat-szibériai-, Mezopotámiai-, Indus-, Hindusztáni-, Kínai alföld

Éghajlat, élővilág, és vízrajz

ARKTIKUS (HIDEG) ÖVEZET

Sarki szél – hideg levegő beáramlás: Szibéria. Ojmjakon (Min: -78°C ; Max: $+35^{\circ}\text{C}$)

Tundra: Sarkkörökön túl. **Növényzet:** mohák, zuzmók, törpecserjék.

Állatvilág: fókák, rozmárok, jegesmedvék, vízimadarak.

Talaja: köves, homokos, mélyben állandóan fagyos.

SZUBARKTIKUS (ÁTMENETI HIDEG) ÖVEZET

Sarkkörtől délre található. A Föld legnagyobb összefüggő fenyőerdeje található itt.

Tajga: hosszú tél, melegebb nyár, kevés csapadék.

Növényzet: sűrű fenyőerdők. **Állatvilág:** medvék, jávorszarvasok, farkas, róka

Talaja: szürke erdőtalaj – podzol.

MÉRSÉKELT ÖVEZET

Kontinentális éghajlat: meleg nyár, hideg tél, egyenlőtlen csapadék.

Növényzet: lombhullató erdők. **Talaj:** barna erdőtalaj.

Óceáni éghajlat: hűvös nyár, enyhe tél, sok csapadék. Ázsia keleti partvidékén.

Növényzet: lombhullató erdők. **Talaj:** barna erdőtalaj.

Füves puszták: mérsékeltén meleg nyár, hideg tél, kevés csapadék.

Kontinens belsejében. **Növényzet:** fűfélék. **Talaj:** Feketeföld, gazdag humuszban.

Sztyeppék.

Mérsékelt övi sivatagok: forró nyár, hideg tél, kevés a csapadék. Pl: Góbi-sivatag.

Növényzet: szárazságtűrő.

Dél és Kelet Ázsia: évszakonként változó a monszun szélrendszer. **3-féle monszun!**

Nyári monszun: csapadékot szállít a szárazföldre.

Téli monszun: szárazföld felől fúj hűvös és száraz.

1. Mérsékelt övezeti monszun: nyár hűvös, tél hideg és száraz.

SZUBTRÓPUSI (ÁTMENETI MELEG) ÖVEZET

2. Esős nyarú (monszun): **Növényzet:** Babérlombú erdők (babérfélék)

TRÓPUSI ÖVEZET A trópusi övezet nem alkot összefüggő sávot!

3. Trópusi monszun:

3 évszak: meleg, száraz tél; forró, száraz tavasz; meleg, nagyon csapadékos nyár.

Sűrű monszunerdő alakult ki.

Sivatag

Esőerdő: évszaktól függetlenül, egyenletesen meleg hőmérséklet, rendszeres bő csapadék.

Növényzet: esőerdők.

Állatvilág: rovarokban, hüllőkben, halakban a leggazdagabb. **Talaj:** laterit.

ÓRIÁSFOLYAMOK, SÓS TAVAK

Folyók: Ob-Irtis, Jenyiszej, Léna, Sárga-folyó, Jangce, Indus, Gangesz, Tigris-Eufrátesz

Tavak: legmélyebb – Bajkál-tó; legnagyobb a Földön: Kaszpi-tenger és az Aral-tó

Tengermaradvány. A lefolyástalan területeken sós tavak alakultak ki.

A Föld legnépesebb országa: Kína
 Terület: 9.597.000 km²
 Népszám: 1.306.314.000 fő (2005)
 Főváros: Peking (Beijing)
 Államforma: népköztársaság
 Hivatalos nyelv: kínai
 Pénznem: jüan (CNY) = 100 fen
 Nyugat Kína:

- Himalája
- Tien-San
- Tibet
- Góbi-sivatag

Kelet Kína:

- Kínai-alföld

Dél-Kína:

- Dél-Kínai

Mezőgazdaság biztosítja a megélhetést.

Terményei: rizs, tea, gyapot, dohány.

Az Alföldeken búzát, kukoricát, szóját, kölest, burgonyát és földimogyorót termesztenek.

Állattenyésztés: szarvasmarha, sertés, baromfi és halászat. **Nyugat-Kína:** hegyvidékeken nomád **állattenyésztés:** juh, ló, tevé, jakó. Ásványkincse gazdag. Feketekőszénre, vasércre, színesfémércekre épült és települt a vaskohászat, az acélgépipar és a gépipar. **Kikötővárosok:** Sanghaj, Kanton, Peking. **Ipar:** atom, rakéta, elektronika, pamut, papír. **Közlekedés:** Vasút, közút, folyó és csatornahálózat. **Hongkong:** Ázsia pénzügyi kp. Nagy Fal: nomádok ellen 3. sz.

Pacifikus – hegységrendszer; gyakori földrengések, vulkán kitörések. Lm. pontja a Fuji. Éghajlat: monszun szabályozza. Növényzet: északon tűlevelű, délebben elegyes. Folyói rövidek, bővizűek. Kevés a megművelhető földterület, teraszos, belterjes földművelés. Terményei: rizs, gabona, zöldségfélék, tea, gyümölcsök. Állattenyésztés *nem* jelentős. Tengeri halászat! Ásvány- kincsekben szegény. A Föld ln. nyersanyag és energiahordozó importőre. Nyersvasat, acélt, alumíniumot dolgoz fel. Jelentős: gépgépipar, autó- és hajógyártás. Mikroelektronika, műszeripar, biotechnológia, elektronika. Technopoliszok. Kikötőváros: Osaka

Japán – „Felkelő Nap országa”

Terület: 377.000 km²

[4 nagy sziget]

Népszám: 127.417.000 fő (2005)

Főváros: Tokió (Tokyo)

Államforma: alkotmányos monarchia

Hivatalos nyelv: japán

Pénznem: yen (JPY) = 100 sen

Délkelet- Ázsia országai

Négy Kistigris: Dél-Korea, Tajvan, Hongkong, Szingapúr; 1970-től.

1980-as évektől: Malajzia, Thaiföld, Indonézia, Fülöp-szigetek

Koreai Köztársaság (Dél-Korea): Autó- és hajógyártás, szórakoztató és háztartási eszközök.

Márkák: Samsung, Daewoo. **Központja: Szöul. Tajvan:** Elektronikai, számítástechnikai és háztartási cikkek. **Szingapúr:** áru- és tőkeforgalmat bonyolít le. **Hongkonggal** együtt a Föld legjelentősebb kereskedelmi, pénzügyi, hajózási és légi közlekedési központjai.

A Kistigrisek fejlődésének egyik oka a sok és olcsó munkaerő. Indonézia és Malajzia iparát a Japánba irányuló kőolaj- és földgázkivitel és ónércbányászat alapozta meg. **Malajzia:** a Föld ln. kaucsukültetvényei. **Thaiföld:** kiemelkedő a rizsexport. **Fülöp-szigetek:** színesfémércek.

Fő kenyérgabona:

rizs. **Termesztenek:**

búzát, kölest,

gyapotot,

földimogyorót és

dohányt.

Tea és a fűszerek

India exportcikkei.

Bengál-öböl:

jutatermelő területe.

Cukornád, zöldség,

gyümölcstermesztés

és halászat fontos

szerepet játszik.

Ipar:

Vasérc,

feketekőszén,

mangánérc, erre

épült a kohászat és a

gépgyártás.

Drágakövek is

bányásznak.

Textilipar: gyapot és juhfeldolgozás.

Gyapotipar:

Mumbai (Bombay a régi neve.)

Jutaipar: Calcutta

Mumbai: vegyészet, elektronika, hajó és autógyártás.

India

Terület: 3.287.590 km²

Népesség: 1.080.264.000 fő

Főváros: Újdelhi

Államforma: köztársaság

Hivatalos nyelv: hindi, szanszkrit, urdu, angol

Pénznem: indiai rúpia (INR) = 100 paise

Vallás: hindu

Kaszttrendszer: papok, harcosok, földtulajdonosok (kereskedők), kézművesek.

Felszíne: Dekkán-fennsík, Himalája, Hindusztáni-alföld. Alföld éghajlatát a trópusi monszun szabályozza. Elavult földművelési módszerrel termel.

Természetlagos alacsonyok. A népesség évente kb. 18 millióval nő.

A kőolaj és a gyér legelők földje: Délnyugat-Ázsia. Domborzat: hegyek, fennsíkok, magasföldek és feltöltött alföldek. **Lakói:** mohamedánok (arabok, törökök, perzsák); zsidók.

Arab fsz.: homok és kősvatag. Datolyapálma. Juh, ló, kecske. **Éghajlata:** száraz kontinentális. Grapefruit, szőlő és citrom, narancs. Mezopotámiai-alföld: datolyapálma-ligetek. Föld kőolaj-készletének 1/2-e Perzsa-öböl környékén van. Ln. kőolajkitermelők: Szaúd-Arábia, Irán, Irak

